

BRŽE, VIŠE, SNAŽNIJE—POVEĆANJE POTENCIJALA RASTA ZEMALJA CESEE

oktobar/listopad 2013

IZVRŠNI REZIME

Kao i u drugim regionima novih ekonomija, **finansijska tržišta u centralnoj, istočnoj i jugoistočnoj Europi (CESEE) su pod pritiskom** od proljeća. Ovi pritisci više pogađaju zemlje sa slabijim osnovnim ekonomskim pokazateljima kao i one koje su imale velike prilive u prethodnom periodu. Od suštinskog značaja su pripreme za nova previranja koja u nekim zemljama mogu prerasti u značajne finansijske pritiske.

Ova previranja takođe predstavljaju rizik po oporavak. Zemlje CESEE su počele izlaziti iz svoje druge recesije u posljednje četiri godine, zahvaljujući rastu ekonomske aktivnosti u euro zoni. Razočaravajuća stopa rasta bi proširila mali proizvodni jaz (razliku između potencijalnog i stvarnog BDP-a) koji je nastao posljednjih godina. Međutim, u mnogim zemljama prostor za kontradiktivne politike je ograničen iz razloga jer su fiskalni deficiti još visoki, javni dug ima trend rasta a pritisak na devizni kurseve može limitirati prostor za djelovanje putem monetarne politike.

Slab rast nije novi problem. U proteklih pet godina, stope rasta zemalja CESEE su pale znatno ispod ranijih očekivanja. BDP je u prosjeku rastao samo za $\frac{1}{2}$ procenta godišnje, što je znatno ispod 5 procenata koliko je projicirano u proljeće 2008. godine. Ovako slab učinak potiče uglavnom od mnogo nižeg potencijalnog rasta prvenstveno zbog slabijeg investiranja predzueća, zbog manje potražnje za njihovim proizvodima, zbog manje raspoloživog finansiranja i potrebe da se koriguju bilansi stanja kao posljedice neodrživog investicionog buma prije krize.

Gledajući naprijed, **nepovoljni uslovi za rast ekonomije su znatni**, što će dodatno otežati napore za smanjenje nezaposlenosti i vraćanje razmjera javnog duga na vŕše prihvatljive nivoe. Prilivi kapitala, posebno iz zapadnoeuropskih banaka majki, će vjerotavno ostati niski, projicirani rast u zemljama trgovinskim partnerima zemalja CESEE ostaje skroman, a ubrzava se smanjenje radnosposobnog stanovništva.

Dakle, postizanje "bržeg, viŕseg, snažnijeg" rasta je od suštinskog značaja i zahtjevaće odlučne korake u:

- **Rješavanju nasljeđa krize.** Zdrav finansijski sektor je od kritične važnosti za kreditiranje i promociju rasta. Smanjivanje prepreka u oblastima prava, sudstva, poreza i zakonodavstva u rješavanju nekvalitetnih kredita će olakšati restruktuiranje preduzeća i očistiti bilanse stanja

banaka. Ponovo uspostavljanje fiskalnih bafera će smanjiti premije rizika i troškove zaduživanja, sa spasonosnim efektom za privatni sektor.

- **Jačanju sektora trgovine.** Više uravnotežen rast bi uvećao izgleda za rast. Empirijske studije pokazuju da su više otvorene ekonomije i brže rasle. Veća integracija u globalnom lancu ponude će dovesti do bržeg prenosa tehnologija i konvergencije dohotka.
- **Unapređenju investicione klime.** U mnogim zemljama pojednostavljanje regulative i jačanje konkurencije, zaštita investitora i provodjenje ugovora su prioriteta. Dok su u nekim zemljama od kritične važnosti restrukturiranje i/ili privatizacija velikih poduzeća u državnom vlasništvu koja bilježe velike gubitke i poboljšanje upravljanja i transparentnosti.
- **Obezbeđivanje funkcionalnog tržišta rada.** Visoka stopa nezaposlenosti je velika strukturna komponenta koja predstavlja problem već od početka perioda tranzicije. Poboljšanje politika koje se tiču aktivnog tržišta rada će unaprijediti prekvalifikovanje i mobilnost radne snage. Takođe, kako bi povećali učinkovitost tržišta rada možda će biti potrebna i reforma u prekvalifikaciji radne snage i u oblasti visokog obrazovanja kao i bolje usmjeravanje naknada za nezaposlenost i socijalnih programa.